

SXEDIO.K22

9.8.1964: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ ΥΠΕΡΙΠΤΑΝΤΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΠΡΟΚΑΛΩΝΤΑΣ ΡΙΓΗ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗΣ. Ο ΓΡΙΒΑΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Σε άρθρο του στην εφημερίδα "Εθνικός Κήρυξ" των Αθηνών (90) (αναδημοσίευση στην εφημερίδα ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ της Λευκωσίας στις 24.6.1965), ο Στρατηγός Γεώργιος Καραγιάννης, πρώτος αρχηγός της Εθνικής Φρουράς αναφέρεται στα όσα ακολούθησαν τη μάχη της Μανσούρας τον Αύγουστο του 1964:

" Καθ'άπασαν την 9ην Αυγούστου η τουρκική αεροπορία εζηκολούθησε την εν Κύπρω δράσιν της. Απολέσσα αύτη δύο αεροπλάνα κατά την 8ην Αυγούστου εγκατέλειψε το πεδίο της μάχης και εστράφη εναντίον του αμάχου πληθυσμού, βαμβαρδίζουσα ανηλεώς τα χωρία της περιοχής Παχυάμμου και πόλεως Χρυσοχούς. Ο τουρκικός στόλος είχεν αποπλεύσει από της νυκτός 8/9 Αυγούστου εκ του λιμένος της Αλεξανδρέτιας, προς την θαλάσσιαν περιοχήν της μεταξύ Κύπρου και Ρόδου και τα ραντάρ δεν εσημείωναν την θέσιν του. Αι πληροφορίες μας ήσαν επίμονοι ότι κατά την νύκτα της 9/10 Αυγούστου, οι τούρκοι θα απεβίβαζον δυνάμεις εις περιοχήν Μανσούρας προς ανακατάληψιν των απολεσθέντων εδαφών και ενίσχυσιν της εκεί θέσεως των Τ/κ.

Μετά της Ελληνικής Κυβερνήσεως ευρισκόμεθα εις συνεχή επαφήν και κατετοπίζαμεν ταύτην ανά πάσαν στιγμήν, επί των σημειουμένων εξελίξεων. Οι ραδιοσταθμοί της Τουρκίας και των Τ/κ εν Λευκωσία ήρξαντο μεταδίδοντες διάφορα θούρια και συνθήματα, δημιουργούντες ατμόσφαιραν πολεμικήν.

Η Ελληνική Κυβέρνησις επέδωσε διακοίνωσιν, ως επληροφορήθημεν προς την Τουρκίαν, διά της οποίας της εφιστούσε την προσοχήν, ότι συνέχισις της δράσεως της Τουρκικής αεροπορίας εις Κύπρον και

κατά την 10ην Αυγούστου θα είχε ως αποτέλεσμα την προσβολήν υπό της Ελληνικής Αεροπορίας στρατιωτικών στόχων εντός του τουρκικού εδάφους. Την 19ην εσπερινήν ώραν της 9ης Αυγούστου τέσσερα μαχητικά αεροπλάνα της ΕΒΑ ενήργησαν πολεμικήν επίδειξιν υπεράνω της Κύπρου, προκαλέσαντα φρενίτιδα ενθουσιασμού μεταξύ των Ελληνοκυπρίων.

Εν τω μεταξύ η Κυπριακή Κυβέρνησις προσέφυγεν εις το Συμβούλιον Ασφαλείας του ΟΗΕ ζητήσασα την άμεσον σύγκλησιν τούτου.

Προς αντιμετώπισιν της καταστάσεως διέταξα την ανασυγκρότησιν και αναδιάταξιν των δυνάμεων της περιοχής Μανσούρας ίνα είναι έτοιμαι προς απόκρουσιν τυχόν αποβάσεως εις την περιοχήν, εκινητοποίησα δε άπαντα τον μηχανισμόν της παθητικής αεραμύνης και άπασα η νήσος ετέθη επί ποδός πολέμου.

Η Κυπριακή Κυβέρνησις επηρεασθείσα από τον υπουργόν κ. Γεωρκάτζην και τον στρατηγόν Γρίβαν-Διγενήν, οι οποίοι παρηκολούθησαν εκ του σύνεγγυς την δράσιν της τουρκικής αεροπορίας κατά την 8ην Αυγούστου εις την περιοχήν Μανσούρας, άνευ της συγκαταθέσεως μου, εζήτησαν και από την Ελληνικήν Κυβέρνησιν να διατεθή η ΕΛΔΥΚ διά την απόκρουσιν της εχθρικής αποβάσεως, διότι εφρόνουν ότι η Εθνική Φρουρά δεν ήτο ακόμη ικανή να εκπληρώση την δύσκολον ταύτην αποστολήν.

Ανησυχήσασα η Ελληνική Κυβέρνησις εκ του γεγονότος τούτου, διότι εμπλοκή της ΕΛΔΥΚ εις τας διεξαγομένας εις Κύπρον συγκρούσεις εσήμαινε Ελληνοτουρκικόν πόλεμον, συνεκάλεσε εκτάκτως το πολεμικόν συμβούλιον, με εκάλεσε δε εις το τηλέφωνον διά του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ κ. Πιπιλή, ίνα έχη και την υπεύθυνον γνώμην μου επ αυτού.

Με κατάπληξιν μου ήκουσα την υποβληθείσαν αίτησιν περί χρησιμοποίησεως της ΕΛΔΥΚ υπό της Κυπριακής Κυβερνήσεως, απήντησα δε κατά τρόπον κατηγορηματικόν ΟΤΙ ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΜΟΥ ΗΣΑΝ ΙΚΑΝΑΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ ΕΛΕΓΧΩ ΣΤΑΘΕΡΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΗΝ ΑΠΟΒΑΣΙΝ ΑΠΟΚΡΟΥΣΩ.

Απασα η 9η του μηνός Αυγούστου διήλθεν με ασυνήθη πολεμικήν δραστηριότητα εις Κύπρον. Πάσα κίνησις εις τας πόλεις είχε νεκρωθή και παντού επεκράτει πνεύμα πολεμικής υστερίας. Κατά τας εσπερινάς εκπομπάς των ξένων σταθμών καθώς και του σταθμού της Λευκωσίας μετεδόθη η είδησις ότι το Συμβούλιον Ασφαλείας του ΟΗΕ συνελθόν εκτάκτως, εκάλεσε τόσον την Τουρκίαν όσον και την Κύπρον όπως διακόψωσι πάσαν πολεμικήν ενέργειαν. Την **23.45** ελάβομεν επίσημον σήμα του ΓΕΕΘΑ εκδοθέν την **21.30** ώραν διά του οποίου διετασσόμεθα όπως αναστείλωμεν πάσαν πολεμικήν ενέργειαν εις εφαρμογήν σχετικής αποφάσεως του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Την **21.30** ώραν ο υπασπιστής μου με ειδοποίησεν ότι ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής επανήλθεν εις το γραφείον του και ότι εκάλεσεν εις συνεργασίαν διαφόρους επιτελείς. Μετέβην αμέσως εις το γραφείον του, τον ενημέρωσα επί των γεγονότων της ημέρας και του εξέθεσα το σχέδιον μου διά την αντιμετώπισιν τυχόν αποβατικής ενεργείας των τούρκων. Με ήκουσε σιωπηλός με τους οφθαλμούς καθελωμένους εις το τραπέζι του και ουδέν μου απήντησε. Αφού ετελείωσα ηγέρθη της θέσεως του και εις έντονον ύφος είπε πρώτον εις τον παριστάμενον διοικητήν της ΕΛΔΥΚ:

- Δεν σας επιτρέπω να κάμετε καμμίαν μετακίνησιν τμήματος. Εγώ διατάσσω εδώ. Το ακούτε;

Μετά ταύτα, στραφείς προς εμέ μου επανέλαβε:

- Και σεις ούτε διμοιρία δεν θα μετακινήσετε άνευ της εγκρίσεως μου.

Ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ διεμαρτυρήθη ότι δεν λαμβάνει διαταγάς από τον στρατηγόν, αλλά από την Ελληνικήν Κυβέρνησιν εγώ δε συγκρατήσας την οργήν μου, του απήντησα:

- Σεις διατάσσετε, σεις θα είσθε ο υπεύθυνος.

Εγκαταλείψας δε το γραφείον, ουδεμίαν έκτοτε μετ' αυτού έσχον επαφήν.

Η κατάστασης πλέον από απόψεως ασκήσεως της διοικήσεως των δυνάμεων Κύπρου ήρχισε να λαμβάνη

μορφήν επικίνδυνον. Αι δυσκολίαι μας προήρχοντο μόνον από τα προβλήματα που είχαμε να αντιμετωπίσουμε. Επρεπε να λαμβάνωμεν μέτρα διά την αντιμετώπισιν και των ιδιοτροπιών του στρατηγού Γρφβα- Διγενή εκ των οποίων μερικές διέφευγον του ελέγχου της λογικής και εδημιούργουν αμφιβολίας δια την ψυχικήν αντοχήν του.

Με είχε τελείως αναστατώσει η ψυχολογία του στρατηγού, ο οποίος δεν δίστασε να εγκαταλείψη την θέσιν του κατά την διάρκειαν της κρισιμωτέρας στιγμής της μάχης, την οποίαν αυτός αυθαιρέτως ήρξατο. Παρά ταύτα παρέμεινα εις την θέσιν μου άκαμπτος και πιστός εις το εθνικόν μου καθήκον μέχρις ότου παρήλθε τελείως η κρίσις και τα πράγματα επανήλθον εις τον κανονικόν των ρουν.

Κατά την **23.30** ώραν τα ραντάρ μας έδωσαν την πληροφορίαν ότι τέσσαρα σκάφη εν σχηματισμώ έπλεον βορείως Ακρωτηριου Παμός, με κατεύθυνσιν προς την Μανσούρα. Παρηκολουθήσαμεν στενώς την κίνησιν των σκαφών τούτων και τα είδομεν να προσεγγίζωσι προς την περιοχόν ΚΟΚΚΙΝΑ. Η δύναμις του ναυτικού τούτου σχηματισμού δεν μου εδημιούργησεν ανησυχίας, αποβατικής ενεργεφας, διότι εκρίθη ανίσχυρος να προβή εις παρόμοιον εγχείρημα.

Η εκτίμησις μου αύτη ανεφέρθη προς την Ελληνικήν Κυβέρνησιν την οποίαν και καθησύχασα,. Ο Στρατηγός Γρίβας - Διγενής όμως νομίσας ότι επέκειτο τουρκική απόβασις εζήτησεν επέμβασιν της ΕΒΑ προς επίθεσιν κατά των πλοίων, τα οποία μέσω των δυνάμεων του ΟΗΕ εξηκριβώσαμεν ότι ήσαν τουρκικά.

Η Ελληνική Κυβέρνησις εβασίσθη εις την εκτίμησιν μου και εις ουδεμίαν ενέργειαν προέβη. Με παρεκάλεσε μόνον να την ενημερώνω προσωπικώς επί της εξελίξεως της καταστάσεως κατά στενά χρονικά διαστήματα.

Ο σχηματισμός των τουρκικών πλοίων αφού προσήγγισεν εις την ακτήν του χωρίου ΚΟΚΚΙΝΑ έλαβε την κάτωθι διάταξιν:

Τα τρία αντιτορπιλλικά ανεπτύχθησαν εις απεστασιν τριών μιλίων από της ακτής με διάστημα

μεταξύ των ενός περίπου μιλίου, το δε τέταρτον πλοίων, το οποίον ήτο οπλιταγωγό εστάθη εις απόστασιν **1000** περίπου μέτρων από το χωρίον ΚΟΚΚΙΝΑ και διά λέμβων απεβίβασε **40** άνδρας και διάφορα εφόδια και παρέλαβε τους τραυματίας και τινας Αξιωματικούς, οι οποίοι επληφορήθημεν βραδύτερον εδικάσθησαν υπό στρατοδικείου διά την κακήν εκτέλεσιν των καθηκόντων των επί του πεδίου της μάχης.

Την **3ην** πρωϊνήν ώραν τα ανωτέρω τουρκικά σκάφη απέπλευσαν προς βορράν και εξηφανίσθησαν εις τας τουρκικάς ακτάς.

Την επομένην **10ην** του μηνός η Τουρκία διέκοψε μεν τας αεροπορικές επιθέσεις, αλλ' εξηκολούθησεν αναγνωριστικάς πτήσεις καθ' άπασαν την Κύπρον.

Η Κυπριακή Κυβέρνησις προσέφυγεν και πάλιν εις το Συμβούλιον Ασφαλείας διά την παραβίασιν των χωρικών της Κύπρου υδάτων υπό του Τουρκικού στόλου την νύκτα της **9-10** Αυγούστου και του εναερίου χώρου της από της τουρκικής αεροπορίας την **10ην** Αυγούστου.

Το Συμβούλιον Ασφαλείας επανέλαβε τας συστάσεις του η δε Τουρκία εδικαιολογήθη ότι αι σημειωθείσαι παραβάσεις ωφείλοντο εις λόγους τεχνικούς διότι τόσον αι ναυτικάί όσον και αι αεροπορικάί μονάδες δεν ειδοποιήθησαν εγκαίρως.

Επεφύλαξεν όμως εις εαυτήν το δικαίωμα να επέμβη και πάλιν εις Κύπρον προς προστασίαν των Τ/κ εφ' όσον ήθελεν εκδηλωθή καθ' οιονδήποτε τρόπον επίθεσις κατ' αυτών υπό των Ε/κ.

Από της **11ης** Αυγούστου επεκράτησε πλήρης ησυχία εν Κύπρω, αι τουρκικάί αναγνωριστικάί πτήσεις διεκόπησαν και ο ρυθμός της ζωής εις τας πόλεις και τα χωρία ανέκτησε την συνήθη ειρηνικήν του μορφήν.

Τότε, κατόπιν ηρέμου και αβιάστου σκέψεως κατέληξα εις το συμπέρασμα ότι η παραμονή μου εις Κύπρον και η συνεργασία μου μετά του στρατηγού Γρίβα- Διγενή καθίστατο αδύνατος. Δεν ήτο δυνατόν να

είμαι υπεύθυνος έναντι της Κυπριακής Κυβερνήσεως τύποις και ουσία (διότι είχαν αναλάβει την Αρχηγίαν των δυνάμεων της Κύπρου κατόπιν) ηθικώς έναντι της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η οποία διά παν ζήτημα απηυθύνετο προς εμέ και ολοκληρωτικώς έναντι της Ιστορίας της Πατρίδος, διά την διεξαγωγήν του αγώνος προς απελευθέρωσιν της Κύπρου και να χειρίζεται άπαντα τα ζητήματα της αρμοδιότητος μου ο στρατηγός Γρίβας- Διγενής, άνευ της γνώμης μου, αυθαιρέτως εν υπερβολαίς και εν πολλοίς αστόργως.

Απασαι αι προσπάθειαι μου όπως κρατήσω τούτον εντός πλαισίου ειλικρινούς συνεργασίας, απέβησαν άκαρποι. Διεπίστωσα ότι αι διαθέσεις του απέναντι μου δεν ήσαν φιλικαί.

Απεφάσισα να θέσω την παραίτησιν μου εις την διάθεσιν της Κυπριακής Κυβερνήσεως και να μη δεχθώ ουδεμίαν επ' αυτής συζήτησιν, εφ' όσον ο στρατηγός Γρίβας Διγενής δεν απεμακρύνετο εκ της Κύπρου. Ο Πρόεδρος Μακάριος συνεμερίσθη τας απόψεις μου, αλλά διεπίστωσα ότι ήτο δέσμιος της Ελληνικής Κυβερνήσεως και του στρατηγού Γρίβα- Διγενή και δεν είχε την δύναμιν να αποφασίση τελεσιδικώς επί του ζητήματος τούτου.

Με παρεκάλεσε να παραμείνω εις Κύπρον διότι αι υπηρεσίαι μου εκρίνοντο απαραίτητοι, εκεί εδήλωσα δε ρητώς ότι η μετά του στρατηγού Γρίβα- Διγενή συνεργασία μου μόνον πρόξενος κακού ηδύνατο να γίνη και ότι αποχωρώ διότι κρίνω ότι ούτος λόγω της προΐστορίας του έχει περισσότερα δικαιώματα εμού εν Κύπρω.

Συμφωνήσαμεν μετά του Μακαριωτάτου να μεταβώ εις Αθήνας προς συνάντησιν της Ελληνικής Κυβερνήσεως ίνα αποφασίση αύτη επί του ακανθώδους τούτου ζητήματος της ηγεσίας των Κυπριακών Δυνάμεων.

Την μεσημβρίαν της 14ης Αυγούστου αφίχθην εις Αθήνας και είχαν επανειλημμένας συζητήσεις μετά του Υπουργού της Εθνικής Αμύνης κ. Γαρουφαλιά. Τον εύρον εξαιρετικά στενοχωρημένον διότι ο στρατηγός Γρίβας -Διγενής επέρριπτεν επ' αυτού τας

ευθύνας της αποτυχίας της επιχειρήσεως Μανσούρας, λόγω των αποσταλέντων σημάτων δι' ων μας συνιστάτο να αποφύγωμεν τας προκλήσεις. Τούτο ήτο μία των συνηθών στρεψοδικιών του στρατηγού διότι ναι μεν ο Υπουργός κ. Γαρουφαλιάς επεσήμαινε τας ευθύνας μας δι' αλληπαλλήλων σημάτων κατά την διάρκειαν των μαχών, μας συνιστούσε να αποφεύγωμεν τας προκλήσεις, αλλά αι συστάσεις του αύται ουδόλως ελήφθησαν υπ' όψιν παρά του στρατηγού Γρίβα- Διγενή. Επομένως η μη εκκαθάρισις της περιοχής Μανσούρας ωφείλετο όχι εις τας συστάσεις συνέσεως και ορθοφροσύνης της Ελληνικής Κυβερνήσεως αλλά εις την κακήν οργάνωσιν και διεύθυνσιν υπ' αυτού της επιχειρήσεως.

Εκ των συζητήσεων μου μετά του Υπουργού Γαρουφαλιάς συνεπέρανα ότι η παρουσία του στρατηγού Γρίβα- Διγενή εις Κύπρον μεγάλας εδημιούργει ανησυχίας εις την Ελληνικήν Κυβέρνησιν, διότι αύτη δεν ηδύνατο να θέση υπό πλήρη έλεγχον τας ενεργείας του, αλλά δεν ήθελε να του αρνηθή ηγετικόν ρόλον. Η διστακτικη θέσις του Υπουργού κ. Γαρουφαλιάς είχεν ως αποτέλεσμα να δημιουργήση ένα καθεστώς απαράδεκτον από απόψεως ηγεσίας των Κυπριακών δυνάμεων.

Και το χειρότερον από την υπόθεσιν αυτήν, είναι ότι ο Πρόεδρος Μακάριος, ο οποίος ευρίσκετο επικεφαλής του Κυπριακού αγώνος, ο επίσημος Κυβερνήτης της Κύπρου παρ ουδενός ηρωτήθη.

Προ της ακαταστασίας αυτής και της εκδηλουμένης πλέον ανοικτής εχθρότητος υπό του στρατηγού Γρίβα- Διγενή προς το άτομον μου δι' αλληπαλλήλων επιστολών προς τον ανώτατον άρχοντα και τους αρμοδίους κυβερνητικούς παράγοντας εδήλωσα εις τον Υπουργόν κ. Γαρουφαλιάν ρητώς και απεριφράστως ότι η επάνοδος μου εις την Κύπρον ήτο αδύνατος.

Παρά τας επιμόνους παρακλήσεις τούτου όπως επανέλθω εις Κύπρον, ως άνθρωπος της εμπιστοσύνης της Ελληνικής Κυβερνήσεως και εν είδος τοποτηρητού παρά τη κυπριακή Κυβερνήσει και τω Αρχιστρατήγω,

ηρνήθην και απεφάσισα να παραμείνω οριστικώς εις Αθήνας θυσιάζων τον εαυτόν μου εις την σκοπιμότητα της προφρουρήσεως της εχθρικής ενότητος.

Κατόπιν τούτου απηύθυνα επιστολήν εις τον Πρόεδρον Μακάριον διά της οποίας εξέφραζον την λύπην μου διότι θα εστερούμην εις το εξής της ευτυχίας να ευρίσκωμαι επικεφαλής του αγωνιζομένου κυπριακού λαού και της τιμής της υψηλής του συνεργασίας.

Εις την επιστολήν μου ταύτην ο Μακαριώτιτος απήντησεν ως ακολούθως:

"Στρατηγέ μου.

Μετά πολλής λύπης αποδεχόμεθα την υποβληθείσαν παραίτησιν σας εκ της θέσεως του Διοικητού της Εθνικής Φρουράς δι' ους λόγους εξεθέσατε.

Επιθυμούμεν όπως εκφράσωμεν την βαθείαν ημών ικανοποίησιν και ευαρέσκειαν διά τας υπηρεσίας, τας οποίας προσεφέρατε εις την μαχομένην Κύπρον κατά τα πρώτα ιδίως κρίσιμα στάδια του εθνικού αγώνος μας.

Η συμβολή σας τόσον εις την τομέα της αμυντικής προπαρασκευής της νήσου μας, όσον και εις την τόνωσιν του αγωνιστικού φρονήματος υπήρξε σημαντικός και πολύτιμος.

Ο ζήλος μετά του οποίου ειργάσθητε και η αγάπη σας προς την Κύπρον τυγχάνουν της αναγνωρίσεως και εκτιμήσεως ημών.

Εύχομαι σύντομον ευόδωσιν των κοινών πόθων της Κύπρου διά της ενώσεως της Κύπρου μετά της μητρος Ελλάδος.

Επικαλούμενος εφ' υμάς πλουσίας παρά τω Θεώ ευλογίας, εύχομαι υμίν τα βέλτιστα.

Ο εν Χριστώ ευχέτης

+Ο Κύπρου Μακάριος